

Preporuke za promicanje metoda refleksivne prakse temeljene na iskustvu REC projekta namijenjene donositeljima javnih politika i odgojno-obrazovnom vodstvu

Naše preporuke temelje se na iskustvu odgojno-obrazovnih praktičara i facilitatora metoda refleksivne prakse u 10 institucija ranog, predškolskog, školskog i izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja koje su bile dio REC programa u Belgiji, Hrvatskoj, Mađarskoj i Sloveniji. Preporuke se temelje i na rezultatima studije utjecaja, odnosno na glavnim zaključcima upitnika, fokus-grupa i intervju sa sudionicima refleksivne prakse prikupljenih putem metode najznačajnije promjene (engl. *most significant change*). Prikupljena saznanja o najznačajnijim promjenama, zajedno s izvješćima sa sastanaka stručnih timova (skupina stručnjaka povezanih s obrazovanjem koji su svojim idejama i povratnim informacijama podržavali aktivnosti projekta) dali su dodatni uvid u potrebne uvjete za jačanje grupne refleksije i kvalitetne prakse u odgoju i obrazovanju. Prikupljeni podaci uspoređeni su u različitim europskim zemljama u potrazi za temama koje se ponavljaju. Kao takvi, rezultati REC projekta doveli su nas do 8 utemeljenih preporuka za politike na razini EU-a.

1. Prepoznajte i promičite suradničku odgojno-obrazovnu refleksiju kao pokretača kvalitetnog obrazovanja.

Praktičari koji imaju priliku surađivati s drugima na analizi vlastite prakse postaju kompetentniji, ali i posvećeniji svom poslu. Redovita grupna refleksija jača profesionalnu samosvijest, osjećaj vrijednosti i pripadnosti te pomaže u smanjenju stresa. Refleksivno grupno promišljanje pridonosi profesionalizaciji prakse praktičara jer će praktičari sebe početi intenzivnije doživljavati kao profesionalce koji utječu na svim razinama, od učionice do zajednice i društva te konačno na razini donošenja odluka u obrazovanju.

2. Osigurajte strukturu za redovitu, suradničku i personaliziranu odgojno obrazovnu refleksiju.

Redovita, strukturirana pedagoška refleksija s motivirajućim, suradničkim i kreativnim metodama olakšava svakodnevni rad praktičara te pozitivno transformira njihovu odgojno-obrazovnu praksu. Strukturirani i redoviti grupni sastanci refleksije imaju brojne pozitivne rezultate, između ostalog pružaju emocionalnu i profesionalnu podršku, povećavaju osjećaj pripadnosti i poštovanja stručnjaka u vrtićima i školama. Razmjena iskustava, dobivanje podrške i razvoj zajedništva pomažu u izgradnji otpornosti, osjećaju veće podrške i izgradnji samopouzdanja.

3. Promičite inkluzivnu i podržavajuću institucionalnu kulturu.

Za poticajno ozračje refleksije potrebno je promicati institucionalnu kulturu u kojoj:

- su poštovanje različitosti i usmjerenost na dijete zajedničke vrijednosti;
- se praktičari potiču na otvorene rasprave o tome kako raditi na izgradnji zajedničkih normi i očekivanja o tome što je kvalitetna pedagoška praksa i poučavanje;
- se poboljšanje kvalitete više ne smatra isključivom odgovornošću vodstva institucije ili jednog učitelja, već kolektivnom odgovornošću.

Podržavajuća institucionalna kultura također je neophodna kako bi se prevladalo općeprihvaćeno uvjerenje da bi “dobar odgajatelj/učitelj” uvijek i odmah trebao znati “točne” odgovore i rješenja na sve izazove. Ona suprotno tome može pomoći da izazove percipiramo s odmakom, pauzom i refleksijom, promišljamo nove buduće načina rješavanja određenih problema ili djelovanja te da to činimo u podržavajućoj skupini sustručnjaka ako je potrebno.

4. Uključite vodstvo.

Važno je imati redovitu komunikaciju s vodstvom (ravnateljima, zamjenicima ravnatelja, osobama odgovornima za kvalitetu) kako bi suradnička refleksija bila podržana. Omogućavanjem redovitih prilika vodstvu da dobiju informacije o procesu refleksije – koji može varirati od zasebnih sastanaka do uključivanja vodstva u refleksivne susrete (uz pristanak praktičara), povećava se predanost vodstva stvaranju podržavajuće i inkluzivne institucionalne kulture.

5. Redovito posvećujte sate bez djece i izvan nastave profesionalnoj refleksiji koja će se provoditi u sigurnom i inspirativnom okruženju za učenje.

Praktičarima su potrebni adekvatni radni uvjeti kako bi mogli bolje podržati djecu i učenike i kako bi refleksivne metode bile korisne. Među tim uvjetima od iznimne je važnosti da institucije odgoja i obrazovanja jamče praktičarima redovite i plaćene sate bez djece i izvan nastave tijekom kojih mogu promišljati svoju praksu.

6. Učinite pedagošku refleksiju održivom.

Od samog početka refleksivnog procesa trebalo bi promišljati održivost – kako na osobnoj tako i institucionalnoj razini. Prilikom organiziranja refleksivnog putovanja u instituciji omogućite zainteresiranima u profesionalnim zajednicama učenja i refleksivnim grupama održivost i participaciju (samoorganiziranje). Kada institucije ulažu u kreiranje refleksivnih procesa kroz participativne metode, to rezultira angažiranim profesionalcima koji preuzimaju odgovornost za svoj profesionalni razvoj na kolektivnoj i individualnoj razini.

7. Osigurajte vidljivost i slavite uspjehe.

Svrha refleksivnih grupa i profesionalnih zajednica učenja jest imati širi utjecaj na svoje članove i na ustanovu u cjelini. Kako biste utjecali na kvalitetu rada svih praktičara u vrtićima i školama, potičite da se rad profesionalnih zajednica učenja predstavlja u zbornicama i na sastancima s drugim praktičarima. Predstavljanje uspjeha ima za svrhu privući pozornost na postupke poboljšanja prakse te potaknuti druge praktičare da se pridruže ili promisle o vlastitim praksama, čak i ako nisu članovi zajednica učenja.

8. Osigurajte praćenje procesa učenja unutar zajednice

Facilitator(i) procesa grupne refleksije treba osigurati da članovi zajednice imaju priliku dati povratnu informaciju o procesu i facilitaciji nakon svakog susreta. Barem dva puta godišnje osigurajte da praktičari daju povratne informacije o cijelom putu učenja i profesionalnog razvoja. Povratne informacije mogu se organizirati na različite načine: pisanim putem, putem grupnog razgovora s priloženim bilješkama, ili prikupljanjem i analizom priča koje opisuju iskustva sudionika. Povratne informacije treba koristiti samo za poboljšanje procesa grupne refleksije i profesionalnog razvoja praktičara. Praćenje, kao i bilo koji drugi sadržaj koji se dijeli među sudionicima, nikada se ne bi trebao dijeliti s vanjskim pojedincima, poput vodstva ustanove ili u postupcima supervizije i evaluacije, bez pristanka svih.